

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kastrering, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

Genom en den 8 januari 1944 dagtecknad proposition, nr 14, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om kastrering; och
- 2) lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Propositionen har, såvitt angår det under 1) angivna lagförslaget, hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet. Det under 2) omförmälda författningsförslaget har hänvisats till behandling av konstitutionsutskottet.

Det av första lagutskottet behandlade lagförslaget är av följande lydelse.

F ö r s l a g

till

L a g

om kastrering.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Kan någon med skäl antagas komma att på grund av sin könsdrift begå brott som medför allvarlig fara eller skada för annan, må han kastreras enligt denna lag, såvida han samtyckt därtill.

Samma lag vare, där någon på grund av könsdriftens abnorma riktning eller styrka åsamkas svårt själsligt lidande eller annan allvarlig olägenhet.

Denna lag äger ej tillämpning i fråga om ingrepp i könsorganen som är påkallat av kroppslig sjukdom.

2 §.

Saknar någon på grund av rubbad själsverksamhet förmåga att lämna giltigt samtycke till kastrering, må han kastreras, oaktat sådant samtycke ej föreligger.

3 §.

Ej må någon kastreras innan han fyllt tjugutre år, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

4 §.

Kastrering må, där ej nedan annorlunda stadgas, företagas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen. Sådant tillstånd må icke lämnas för någon, med mindre tillfälle att yttra sig, där så kan ske, beretts, om han är underårig den som har vårdnaden om honom, om han är omyndigförklarad hans förmyndare, om han är gift hans make samt om han är intagen å allmän anstalt dennas läkare och föreståndare.

Å den som fyllt tjugutre år och är i stånd att lämna giltigt samtycke må kastrering enligt 1 § andra stycket företagas utan medicinalstyrelsens tillstånd, därest den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänstställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, med angivande av grunden för åtgärden förklarar förutsättningarna för densamma vara för handen. Vad nu sagts skall dock ej gälla den som är intagen å fångvårdsanstalt, sinnessjukhus eller annan dylik anstalt.

Vid prövning som avses i andra stycket skall i tillämpliga delar iakttagas vad i första stycket andra punkten stadgas.

5 §.

Kastrering skall utföras å lasarett, därmed jämförlig allmän anstalt eller sjukstuga av där anställd läkare. Utan hinder härav må medicinalstyrelsen, där styrelsen så prövar erforderligt, medgiva viss läkare att utföra sådan åtgärd å anstalt som nyss sagts eller å annan anstalt.

6 §.

Läkare eller annan, som å tjänstens vägnar eller eljest tagit befattning med kastrering eller med ärende angående sådan åtgärd, må ej i oträngt mål yppa något av vad därvid förekommit.

7 §.

Över medicinalstyrelsens beslut i ärende angående kastrering må besvär anföras hos Konungen inom en månad från den dag då beslutet meddelades.

8 §.

Den som verkställer kastrering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver falsk utsaga i ärende angående kastrering eller överträder vad i 6 § stadgas, dömes, där ej förseelsen eljest är belagd med strängare straff, till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

9 §.

Förseelse mot vad i 6 § stadgas må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

10 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

Med kastrering förstås en åtgärd som åsyftar att beröva en person — man eller kvinna — alla de funktioner som äro betingade av könskörtlarna. Kast-
rering sker vanligen genom operativt borttagande av dessa körtlar (testiklar-
na hos mannen, äggstockarna hos kvinnan). Samma effekt kan emellertid
även, om än icke med samma grad av visshet, vinnas genom röntgen- eller
radiumbestrålning av könskörtlarna. Genom kastreringen försvinner fort-
plantningsförmågan, likaså de verkningar på organismen, som äro beroende
av den från könskörtlarna härrörande insöndringen (inre sekretionen) av
hormoner. Av denna insöndring beror könsdriften till stor del, i många fall
huvudsakligen eller helt.

Ett operativt avlägsnande av könskörtlarna, helt eller delvis, företages ej
sällan på grund av kroppslig sjukdom. I vissa fall, såsom då könskörtlarna
äro angripna av tuberkulos eller svulstbildningar, är syftet med ingreppet
icke att upphäva de till könskörtlarna bundna funktionerna utan blott att
häva den sjukliga processen. Nödgas man härvid borttaga båda könskört-
larna, inträder kastreringseffekt såsom en oundviklig biverkan. Ofta har
dock sjukdomen redan tidigare förorsakat att könskörtlarnas funktion upp-
hört. I andra fall sker ingreppet i syfte att upphäva könskörtlarnas funktion
för att därigenom skapa en förutsättning för sjukdomens botande. Operatio-
nen är då att anse såsom kastrering i egentlig mening.

Enligt av medicinalstyrelsen lämnade uppgifter ha under åren 1935—1939
på landets sjukvårdsinrättningar företagits operationer, bestående i en eller
dubbelsidigt avlägsnande av könskörtlarna — vilketdera har av tillgängliga
uppgifter icke kunnat avgöras — till ett antal av 10 642, därav å män 1 139
och å kvinnor 9 503.

Från kastrering bör särskiljas sterilisering i den betydelse, vari detta ord
numera vanligen brukas. Sterilisering i denna inskränkta mening är ett
ingrepp i könsorganen, som icke medför annan påföljd än att fortplantnings-
förmågan försvinner. Detta åstadkommes genom att de mogna könscellerna
hindras i sin passage från könskörtlarna, vilket enklast sker genom operativt
avlägsnande av ett stycke av sädesledarna eller äggledarna.

Sterilisering blev föremål för rättslig reglering genom lagen den 18 maj
1934 om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av
rubbad själsverksamhet. Denna lag har numera avlösts av den mera om-
fattande lagen den 23 maj 1941 om sterilisering. Lagbestämmelser om kast-
rering saknas däremot.

I samband med antagandet av 1934 års steriliseringslag anhöll nämnda års

riksdag på hemställan av andra lagutskottet, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig, förutsättningslös utredning huruvida och under vilka förhållanden sedlighetsförbrytare måtte kunna underkastas sådant ingrepp, som vore ägnat att motverka eller upphäva deras sjukliga anlag. Med anledning av riksdagens anhållan uppdrog dåvarande chefen för justitiedepartementet den 15 juni 1935 åt tillkallade sakkunniga att verkställa den begärda utredningen, men de sakkunnigas arbete avbröts genom Kungl. Maj:ts den 13 december samma år meddelade beslut rörande anstånd med vissa kommitté- och sakkunnigutredningar inom justitiedepartementet, och den 23 december 1939 återkallades de sakkunnigas uppdrag i förevarande del. Genom beslut den 3 maj 1941 förordnade därefter chefen för justitiedepartementet att strafflagberedningen skulle upptaga frågan angående lagstiftning om kastrering av vissa sedlighetsförbrytare. Beredningen har sedermera den 1 september 1941 avgivit promemoria med förslag till lag om kastrering m. m. (SOU 1941: 25).

Sedan promemorian avlämnats har beredningen tillika i anledning av särskilt uppdrag utarbetat förslag till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar. I en vid 1943 års riksdag väckt motion (II: 130) yrkades, att riksdagen måtte för sin del antaga de av strafflagberedningen sålunda utarbetade lagförslagen med de jämknings- och ändringar som kunde föranledas av motionens behandling i lagutskottet. Därvid anfördes att frågan om kastrerings tillåtlighet ägde nära samband med åtgärderna mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar och att de båda lagstiftningsfrågorna lämpligen borde lösas i ett sammanhang.

På hemställan av första lagutskottet — som anslöt sig till vad sålunda anförts — beslöt riksdagen att i skrivelse (nr 205) till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande års riksdag av förslag till ändrad lagstiftning angående homosexualitetens straffrättsliga behandling och därmed sammanhängande ämnen i huvudsaklig överensstämmelse med de av strafflagberedningen utarbetade lagförslagen.

Strafflagberedningen har upptagit till behandling frågan om lagstiftning angående kastrering i hela dess vidd.

Beträffande kastrerings tillåtlighet enligt gällande rätt uttalas av beredningen, att det självfallet är utan stöd av uttrycklig lag tillåtet att på medicinsk indikation borttaga eller funktionellt förstöra könskörtlarna. Angående rättsenligheten av en kastreringsåtgärd i andra fall erinrar beredningen, att kastrering rent objektivt sett får anses innebära tillfogandet av sådan svår kroppsskada varom förmäles i 14 kap. 10 § strafflagen.

Till stöd för att kastrering borde i lagstiftningsväg regleras även i andra fall än där fråga är om sedlighetsförbrytare har beredningen anført att, sedan genom 1941 års steriliseringslag alla fall av sterilisering utom på vissa medicinska skäl underkastats lagens bestämmelser om krav på förhandenvaron av bestämda indikationer och om särskild prövning före ingreppets företagande, det måste anses otillfredsställande att det större och mera allvarliga

ingreppet kastrering skulle vara oreglerat i lag och sålunda med vederbörandes samtycke kunna verkställas enbart på läkarens prövning av att enligt hans uppfattning bärande skäl till ingreppet vore för handen. Avsaknaden av lagstiftning på området kunde vidare föranleda att kastrering icke komme till stånd, då sådan ur allmänna synpunkter vore påkallad. En särskild betydelse hade frågan om lagstiftning angående kastrering vidare fått med hänsyn till den aktualitet spörsmålet om åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar erhållit.

Såsom indikationer för kastrering uppställas i beredningens förslag dels att någon med skäl kan befaras komma att på grund av sin könsdrift begå brott som innebär allvarlig fara eller skada för annan, s. k. kriminalpolitisk indikation, dels att någon på grund av könsdriftens abnorma riktning eller styrka åsamkas svårt själsligt lidande eller allvarlig social olägenhet, en indikation vilken av beredningen betecknats såsom humanitär. Den föreslagna lagen skall ej äga tillämpning i fråga om åtgärd som är påkallad av kroppslig sjukdom. Härmed har beredningen avsett att närmare avgränsa området för sådan kastrering som, enär den företages på medicinsk indikation, icke beröres av förslagets bestämmelser. Beredningen har funnit det angeläget att, då kastrering på kriminalpolitiska och humanitära indikationer göres beroende av att särskilda förutsättningar föreligga, de för dessa fall avsedda lagbestämmelserna icke kringgås genom att de medicinska indikationerna vidgas utöver vad som därmed avsetts. Själsligt lidande på grund av en abnorm könsdrift borde sålunda enligt beredningens mening hänföras icke under medicinsk utan under humanitär indikation.

En förutsättning för kastrering enligt den föreslagna lagen är att den på vilken ingreppet skall företagas samtycker till åtgärden. Saknar han på grund av rubbad själsverksamhet förmåga att lämna giltigt samtycke, må han dock kastreras, även om han ej samtyckt. Några bestämmelser om tvångskastrering upptager emellertid förslaget icke. I avvaktan på de resultat som på frivillighetens väg stå att vinna har beredningen trots det vara riktigast att tills vidare blott tillåta frivillig kastrering. Beredningen har härvid anmärkt att för den som är intagen å fångvårds- eller annan anstalt avgörandet, om han skall låta sig kastreras eller icke, kan i betydlig grad påverkas av utsikten att därigenom undgå fortsatt anstaltsvistelse.

För kastrering fordras enligt förslaget alltid tillstånd av medicinalstyrelsen. Innan tillstånd meddelas skola vissa närstående och, beträffande på allmän anstalt intagen, anstaltens läkare och föreståndare beredas tillfälle att yttra sig. Den som är under 23 år må ej kastreras med mindre synnerliga skäl därtill äro. Kastrering skall i regel utföras å lasarett, därmed jämförlig allmän anstalt eller sjukstuga.

Förslaget upptager vidare bestämmelser om tystnadsplikt för läkare eller annan, som å tjänstens vägnar tagit befattning med kastrering eller med ärende angående sådan åtgärd. Härjämte föreslås ett tillägg till lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar i syfte att bereda skydd mot offentliggörande av beslut som rör tillämpning av lagen om kastrering eller lagen om sterilisering.

Slutligen innehåller den föreslagna lagtexten vissa straffbestämmelser, nära överensstämmande med motsvarande stadganden i steriliseringslagen.

Över strafflagberedningens promemoria ha yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. En översiktlig redogörelse för innehållet i yttrandena lämnas å s. 10—18 i propositionen, vartill utskottet hänvisar.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Bergquist*, såvitt nu är i fråga, följande:

»Såsom den lämnade redogörelsen visar begärde riksdagen år 1934 utredning angående lagstiftning om kastrering med hänsyn till det värde ett sådant ingrepp kunde ha såsom skyddsåtgärd mot sedlighetsförbrytare. Den fara som personer med kriminella sexuella böjelser utgöra för sin omgivning gör det ofta nödvändigt att vidtaga åtgärder som mera varaktigt sätta dem ur stånd att fortsätta att begå sedlighetsbrott. Det kan emellertid knappast anses tillfredsställande, att samhället skall vara hänvisat uteslutande till att tillgripa långvarig — kanske livslång — anstaltsinternering av en sådan person för att skydda sig mot risken för nya sedlighetsbrott från hans sida. Många sedlighetsförbrytare skulle kunna göra en samhällsnyttig insats, om de befrias från den könsdrift som ligger till grund för deras kriminella böjelse. Kastrering ger en möjlighet att tillgodose säkerhetssynpunkterna och samtidigt låta individen återfå sin frihet.

Såsom strafflagberedningen uttalat torde kastrering, som sker med giltigt samtycke av den å vilken ingreppet företages, enligt gällande rätt få anses tillåten, om bärande skäl för åtgärden föreligga. Ehuru kastrering således anses kunna ske oakttat frågan ej blivit reglerad i lag, kan frånvaron av bestämmelser i ämnet föranleda att kastrering icke kommer till stånd i den utsträckning som är önskvärd. En reglering i lag torde komma att bidra till att initiativ till kastrering tages i större utsträckning. Beredningen har vidare framhållit, att grova sedlighetsförbrytare ofta förete sådana själsliga defekter att de svårligen kunna giva något rättsligen giltigt samtycke till kastrering. En annan olägenhet som frånvaron av bestämmelser medför är, att prövningen av frågan, huruvida tillräckliga skäl till kastrering föreligga, ej är underkastad någon reglering. Såsom beredningen erinrar, kan till följd härav en person, som är i stånd att lämna giltigt samtycke till åtgärden, bli va föremål för kastrering utan annan prövning än att en läkare, vilken som helst, finner bärande skäl till ingreppet vara för handen. Detta kan icke anses tillfredsställande, helst som det mindre allvarliga ingrepp som sterilisering utgör blivit reglerat i lag.

Beredningen har framhållit, att lagstiftning om kastrering finnes i flera främmande länder. Sålunda ha i samtliga våra nordiska grannländer förut-sättningarna för kastrering reglerats i samma lagar som gälla sterilisering. Enligt dessa bestämmelser kan kastrering ske av kriminalpolitiska skäl för att förebygga brott liksom i viss utsträckning även för att undanröja andra olägenheter av abnorm könsdrift. Såsom vägledande för lagstiftningsfrågans

bedömande i Sverige har beredningen betecknat vissa undersökningar beträffande verkningarna av kastrering som gjorts i Danmark, där kastrering varit lagligen reglerad sedan år 1929. Enligt de uppgifter härom som återgivas i beredningens promemoria ha erfarenheterna varit mycket gynnsamma, särskilt såvitt gäller verkningarna i kriminalpolitiskt och socialt hänseende. Det synes även framgå, att de farhågor man tidigare hyst angående skadliga följder för den kastrerade varit överdrivna.

I yttrandena över beredningens förslag har det nästan enhälligt befunnits önskvärt, att en lagstiftning om kastrering kommer till stånd. Jag hyser även för min del den uppfattningen, att frågan om tillåtligheten av kastrering bör underkastas reglering genom lagstiftning.

Beträffande räckvidden av lagstiftningen synes enighet i stort sett råda därom att den, såsom beredningen föreslagit, bör omfatta kastrering på kriminalpolitisk indikation samt att kastrering på grund av kroppslig sjukdom bör lämnas utanför den lagliga regleringen och således alltjämt bero på vederbörande läkares prövning. Däremot ha uttalats delade meningar om beredningens förslag att i lagen reglera under vilka förutsättningar kastrering må äga rum i de fall då en abnorm könsdrift medför menliga följder för individen i själsligt eller socialt hänseende. I flera yttranden har gjorts gällande, att denna av beredningen som humanitär betecknade indikation rätteligen borde betecknas som medicinsk och att frågan om tillåtligheten av kastrering i sådana fall borde lämnas utanför lagstiftningen.

I dessa hänseenden synes anledning till tveksamhet finnas allenast såvitt angår de fall då kastrering ifrågasättes på grund av själsligt lidande. Det kan icke bestridas, att kastrering som avser att häva sinnessjukdom eller höggradig neuros kan sägas ske på medicinsk indikation. Att lämna utanför lagstiftningens område klara fall av denna natur skulle icke möta några större betänkligheter. Med avseende å gränfallen synes emellertid välgrundat att underkasta dem reglerande bestämmelser. Det är för övrigt tydligt, att om endast övriga föreslagna indikationer upptagas i lagen, bestämmelserna här om lätt skulle kunna kringgå genom en utvidgad tillämpning av medicinska indikationer. Jag anser därför nödvändigt att i lagen medtaga även de fall då kastrering motiveras av sådant men, som är av själslig natur. Den föreslagna lagstiftningen kommer därigenom att omfatta samtliga fall, då kastrering huvudsakligen är motiverad av mer eller mindre svårbedömbara förhållanden på själslivets område. De framställda invändningarna mot beredningens förslag synas väsentligen ha sin grund i farhågan att önskvärd sekretess ej skall kunna upprätthållas, därest frågan om kastrering städse skall underkastas central prövning hos medicinalstyrelsen. Denna farhåga torde emellertid i huvudsak kunna undanröjas genom en jämkning av förslaget i fråga om prövningsförfarandet. Av dessa skäl vill jag biträda förslaget ståndpunkt beträffande lagstiftningens omfattning.

Även den närmare utformningen av de föreslagna indikationerna har i yttrandena föranlett vissa erinringar.

Mot den kriminalpolitiska indikationen i förslaget, som förutsätter att vederbörande med skäl kan befaras komma att på grund av sin könsdrift begå brott som innebär allvarlig fara eller skada för annan, har anmärkts, bland annat, att det kunde ifrågasättas huruvida vissa lindrigare former av sedlighetsbrott omfattades av indikationen. För att detta ej skulle bli föremål för tvivel har yrkats, att ur lagen skulle uteslutas kravet på att faran eller skadan skall vara allvarlig. Att tillmötesgå detta ändringsyrkande torde emellertid med hänsyn till ingreppets allvarliga art icke vara tillrådligt. Det synes sålunda icke böra komma i fråga att tillåta kastrering enbart på den grund att vederbörande kan befaras begå sedlighetsbrott, även om detta är mycket ringa. Någon utvidgning av den kriminalpolitiska indikationen, som ju avser att tillgodose det allmännas intresse, synes mig alltså icke böra äga rum. Emellertid kan det givetvis tänkas, att ur vederbörandes egen synpunkt föreligger allvarlig olägenhet på grund av hans könsdrift utan att han utgör någon allvarlig fara för omgivningen t. ex. om han har en så fast rotad böjelse att han gång efter annan ådrager sig bestraffning för mindre lagöverträdelser på det sexuella området. I sådana fall kan emellertid en kastrering komma i fråga enligt den av beredningen föreslagna s. k. humanitära indikationen. — Ej heller i övrigt har jag, fränsett en mindre redaktionell jämkning, funnit anledning till någon ändring av den föreslagna kriminalpolitiska indikationen.

Den i förslaget upptagna s. k. humanitära indikationen omfattar sådana fall då någon på grund av könsdriftens abnorma riktning eller styrka åsamkas svårt själsligt lidande eller allvarlig social olägenhet. Under utredningen ha särskilt beaktats de lidanden som åsamkas konstitutionellt homosexuella personer genom deras abnorma könsdrift. Kastrering av sådana personer torde kunna vara väl motiverad av humanitära skäl, även om vederbörande ej utgör någon fara för omgivningen och tillräcklig anledning till ingrepp ur kriminalpolitisk synpunkt sålunda ej föreligger. Såsom förut nämnts har i vissa yttranden uttalats, att kastrering kunde — fränsett svårt själsligt lidande — vara motiverad även på grund av annan allvarlig olägenhet än sådan som kan sägas vara av social art. Med hänsyn härtill torde begränsningen till olägenhet av social natur böra utgå. Svea hovrätt har med avseende å utformningen av nu ifrågavarande indikation framhållit, att de sexuella instinkterna, även om de ej vore abnormt inriktade eller stegrade, hos intellektuellt undermåliga kunde taga sig besvärande uttryck på grund av dessa personers bristande självkontroll. Det torde emellertid icke föreligga tillräckliga skäl att fördenskull göra avsteg från förslagets ståndpunkt i fråga om den s. k. humanitära indikationen.

Enligt beredningens förslag skall såsom förut nämnts från lagens tillämpning undantagas kastrering som påkallas av kroppslig sjukdom. Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande förordat, att undantaget närmare preciseras till att avse kastrering på grund av sjukdom i könsorganen. Samma ändringsförslag har framställts även i andra yttranden och synes mig lämpligt.

Beträffande den i vissa yttranden berörda frågan, huruvida kastrering skall kunna få genomföras även med tvång, synas övervägande skäl tala för att i enlighet med strafflagberedningens förslag bygga den nya lagstiftningen på frivillighetens grund. Ehuru givetvis kastrering kan vara påkallad av ett så starkt samhällsintresse att det är önskvärt att ingreppet företages oberoende av den ifrågavarande personens vilja, torde det vara välbetänkt att vid lagstiftning på detta område framgå med försiktighet. Kastrering av en person med sådana själsförmögenheter, att han är i stånd att lämna giltigt samtycke till åtgärden, torde sålunda ej böra tillåtas, med mindre han samtycker därtill. Endast i de fall, då han på grund av rubbad själsverksamhet är ur stånd att lämna sådant samtycke, torde kastrering böra få äga rum därförutan. Även i detta fall bör emellertid, liksom ifråga om sterilisering, gälla att något våld ej må användas för att förmå honom att underkasta sig ingreppet. Något krav på att oförmågan att lämna samtycke skall vara varaktig torde icke behöva upptagas. Därest prövningen huruvida i dessa fall kastrering må ske uppdrages åt medicinalstyrelsen, finnes ej anledning att befara, att kastrering skall företagas på någon som ej själv kan bedöma innebörden av åtgärden, om hopp finnes att han skall tillfriskna så att han åter får förmåga att bedöma frågan.

Vad nu sagts om att lagstiftningen bör bygga på frivillighetens grund utsluter helt naturligt icke, att en person stundom kan befinna sig i sådan belägenhet att han själv känner sig nödsakad att begära eller giva sitt samtycke till kastrering för att undgå för honom allvarliga olägenheter. Den som är intagen å anstalt på grund av att hans abnorma könsdrift innebär en allvarlig fara för andra måste säga sig, att han har ringa utsikt att bli utskriven därifrån, så länge denna fara består. Hans önskan att bli utskriven kan därför utgöra ett starkt motiv för honom att underkasta sig kastrering. Jag vill understryka, att det icke torde vara lämpligt att direkt förelägga en på anstalten intagen person att välja mellan kastrering och fortsatt kvarhållande i anstalt, ehuru anstaltsledningen eller anstaltsläkaren bör i förekommande fall söka klargöra för den intagne, att det finnes möjlighet för honom att bli utskriven, om han underkastar sig kastrering och därefter befinnes ofarlig.

Såsom åldersgräns, under vilken kastrering ej må ske med mindre synnerliga skäl därtill äro, har strafflagberedningen föreslagit 23 år. Medicinalstyrelsen har förordat att gränsen höjes till 25 år, medan i ett annat yttrande ifrågasatts, huruvida icke gränsen borde sänkas. Enighet synes råda därom, att kastrering i allmänhet ej bör företagas å den som ej är fullt utvecklad i fysiskt och psykiskt hänseende. Vid vilken tidpunkt detta inträffar är individuellt. Det möter därför svårigheter att fastställa en för alla fall lämplig åldersgräns. Att sätta den lägre än strafflagberedningen föreslagit torde icke vara att förorda. En höjning av gränsen kan åter medföra, att det ej sällan skulle föreligga ett behov att företaga kastrering å personer under den i lagen angivna åldern. Jag anser mig därför ej böra frångå förslaget på denna punkt. Det torde kunna överlämnas åt prövningen i de sär-

skilda fallen att tillse, att den, som ännu vid 23 års ålder ej är fullt utvecklad, icke blir kastrerad med mindre det påkallas av synnerliga skäl.

I fråga om den prövning som skall föregå kastrering i de fall som avses i förslaget ha olika meningar gjorts gällande i yttrandena. Beredningens förslag att hänskjuta alla i lagen reglerade fall till medicinalstyrelsens prövning har i vissa yttranden uttryckligen betecknats såsom värdefullt. I andra yttranden hävdas däremot, att denna anordning icke vore erforderlig eller lämplig i alla fall. I stället har föreslagits att överlämna prövningen åt läkare.

Vad först angår kastrering på kriminalpolitisk indikation är att märka, att prövningen huruvida sådan indikation föreligger är av annan art än den som läkare i sin verksamhet vanligen företager. Kastreringen sker nämligen i dessa fall ej i främsta rummet för att bota den, mot vilken ingreppet riktas, utan för att skydda samhället mot befarade brott från hans sida. En central prövning av särskilt sakkunnig myndighet synes därför i dessa fall vara på sin plats. Detta torde gälla även om vederbörande är omhändertagen inom sinnessjukvården. Någon annan myndighet än medicinalstyrelsen torde härvid knappast komma i fråga. De i vissa yttranden framställda önskemålen om förstärkning av styrelsen med juridisk sakkunskap i ärenden angående kastrering torde böra beaktas i administrativ ordning.

I fråga om kastrering på humanitär indikation synas skälen att förlägga prövningen till en central myndighet mindre starka. Väl ställas även i dessa fall stora krav på den som skall avgöra huruvida ingreppet är grundat, men kastreringen företages dock i hithörande fall främst med hänsyn till patientens eget bästa, och prövningen, huruvida ingreppet må företagas, är därför väsentligen av samma natur som den läkare eljest ha att utföra vid ett ifrågasatt ingrepp. Beträffande sterilisering, som ju innebär ett mindre ingripande än kastrering, gäller visserligen för jämförliga fall, att åtgärden ej må äga rum utan tillstånd av medicinalstyrelsen. Det kan emellertid ej sällan befaras, att sterilisering påkallas i oträngt mål, och det återhållande moment som en central prövning utgör torde med avseende å denna åtgärd vara av särskild betydelse. Beträffande kastrering åter torde, såsom strafflagberedningen framhållit, vara sällsynt att åtgärden påkallas annat än i trängande fall. Därjämte tala vägande skäl mot en anordning som kräver central prövning av frågan om tillåtligheten av kastrering på humanitär indikation. Den som på grund av abnorm könsdrift önskar bli kastrerad torde nämligen, såsom i yttrandena erinrats, vara synnerligen angelägen, att hans ärende behandlas med särskild diskretion. Han kan befara, att om handlingar skola uppsättas i ärendet och ett flertal personer taga del av dem, ingreppet och dess orsaker blottas för obehöriga, och han kan på den grund bli obenägen att begära kastrering, ehuru sådan är sakligt motiverad. Det synes därför vara lämpligast, att kastrering i dessa fall som regel får ske efter läkares bedömande. Tillräckliga garantier för att prövningen sker med erforderlig omsorg och sakkunskap kunna vinnas genom att föreskriva, att jämte

den läkare, som företager ingreppet, jämväl annan läkare i den tjänsteställning Konungen bestämmer skall, med angivande av grunden för åtgärden, ha förklarat förutsättningarna för densamma vara för handen. Utlåtande torde böra avfattas skriftligen. En dylik anordning av prövningsförfarandet har i allmänhet ansetts tillräcklig för avbrytande av havandeskap och i vissa fall även för sterilisering.

Ehuru sålunda prövningen, huruvida den s. k. humanitära indikationen föreligger, i regel torde kunna anförtros åt två läkare, synes likväl kravet på central prövning böra bibehållas för vissa hithörande fall. Om den vars kastrering är ifrågasatt saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden, torde det vara önskvärt, att prövningen städse sker hos medicinalstyrelsen. Detsamma torde böra gälla, därest han ej fyllt 23 år. I sådan händelse skall ju enligt förslaget kastrering endast undantagsvis få äga rum. Är han intagen å fångvårdsanstalt, sinnessjukhus eller annan dylik anstalt, torde det likaledes med hänsyn till den ställning vari han befinner sig vara lämpligt att upprätthålla kravet på en central prövning. Jag vill i övrigt framhålla, att i de fall, då enligt vad nyss sagts kastrering må ske efter två läkares samstämmiga prövning, något hinder ej bör föreligga mot att ärendet i stället drages under medicinalstyrelsens prövning.

Enligt beredningens förslag må tillstånd av medicinalstyrelsen till kastrering icke lämnas med mindre — där så kan ske — tillfälle att yttra sig beretts, om vederbörande är underårig den som har vårdnaden om honom, om han är omyndigförklarad hans förmyndare, om han är gift hans make samt om han är intagen å allmän anstalt dennas läkare och föreståndare. Dessa bestämmelser böra i tillämpliga delar gälla även i nyss nämnda fall, då prövningen anförtros två läkare. Därjämte torde för dessa fall böra stadgas, att anmälan om kastreringsåtgärden skall göras till medicinalstyrelsen. Föreskrift i sådant hänseende torde lämpligen böra meddelas i administrativ ordning.

På sätt framgår av det anförda har jag i fråga om huvudpunkterna i en lagstiftning om kastrering med allenast få undantag kunnat ansluta mig till strafflagberedningens förslag. Beträffande de delar av förslaget som jag härvid icke berört synas skäl till avvikelser i sakligt hänseende icke föreligga.

Den föreslagna lagen om kastrering föranleder ändring i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten och i regeringsrättslagen. Den förra lagändringen har jag anmält i samband med frågan angående ändrad lagstiftning rörande homosexualitetens straffrättsliga behandling. Ändringen i regeringsrättslagen avser att mål rörande tillstånd till kastrering liksom mål om sterilisering skola upptagas och avgöras av regeringsrätten. Frågan härom torde jag senare få anmäla.

Lagstiftningen torde böra träda i kraft den 1 juli 1944.»

Lagrådet har den 22 december 1943 avgivit yttrande över ett i enlighet med vad sålunda anförts inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om

kastring. En av lagrådet mot det remitterade lagförslaget framställd erinran, avseende utformningen av den i 1 § tredje stycket upptagna medicinska indikationen, har föranlett att en återgång i sak ägt rum till strafflagberedningens förslag på denna punkt.

Utskottet. Utskottet har vid sin granskning av det genom propositionen framlagda förslaget till lag om kastrering icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 14, måtte, såvitt densamma hänvisats till lagutskott, av riksdagen bifallas.

Stockholm den 7 mars 1944.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Schlyter, Karl Emil Johanson och Krügel*, fru *Sjöström-Bengtsson* samt herrar *Knut Petersson, Ragnar Bergh, Lodenius och Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Berg och Björling*, fru *Gustafson* samt herrar *Landgren, Gustafsson i Lekåsa, Lindahl, Sundström i Vikmanshyttan och Sundqvist*.